

NORGES HØYESTERETT

Den 3. april 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00701-A, (sak nr. 2014/10), straffesak, anke over dom,

A (advokat Tor Kjærvik)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Line Nyvoll Nygaard)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bergsjø**: Saken gjelder spørsmålet om det kan anvendes samfunnsstraff ved overtredelse av straffeloven § 132 a.
- (2) Statsadvokatene i Oslo satte 25. februar 2013 A under tiltale ved Oslo tingrett for ett tilfelle av overtredelse av straffeloven § 132 a første ledd bokstav a jr. andre ledd jf. fjerde ledd første straffalternativ, to tilfeller av overtredelse av straffeloven § 227 første straffalternativ og to tilfeller av overtredelse av straffeloven § 228 første ledd. Oslo tingrett avsa 15. mai 2013 dom med slik domsslutning:
 - "1. A, født 00.00.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 132 a, straffeloven § 227 første straffalternativ (2 forhold) og straffeloven § 228 første ledd (2 forhold), jf. straffeloven §§ 62 første ledd og 63 annet ledd, til en straff av fengsel i 120 – etthundreogtjue – dager, hvorav 60 – seksti – dager av fengselsstraffen gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år.
 2. Innen 2 – to – uker betaler A i saksomkostninger til det offentlige et beløp stort kr 3 000,- – kronertretusen 0/100."
- (3) A anket straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten forkastet anken i dom 18. oktober 2013. To meddommere dissenterte, idet de mente at straffen burde settes til samfunnsstraff i kombinasjon med ubetinget fengsel i 30 dager.

(4) Også As anke til Høyesterett gjelder straffutmålingen. Han har gjort gjeldende at det burde vært anvendt samfunnsstraff.

(5) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*

(6) Saken har sitt utspring i en hendelse 23. september 2011, jf. *tiltalen post III a*. Domfelte satt i farens parkerte bil, da B kom gående forbi sammen med kjæresten C. B og kjæresten la merke til at domfelte stirret intenst på dem gjennom bilvinduet. De stirret intenst tilbake mens de passerte bilen, men stanset ikke. Domfelte kom ut av bilen, gikk etter B og kjæresten, og forlangte en unnskyldning for at de hadde "glant på ham". Om det videre hendelsesforløpet heter det i lagmannsrettens dom:

"For å komme ut av situasjonen unnskyldte C seg, men B nektet. Etter anmodning fra C etterkom etter hvert også B anmodningen, hvorpå de regnet seg ferdig med episoden. Tiltalte begynte imidlertid plutselig å slå flere slag med knyttet hånd mot Bs hode, hvorav det ene traff Bs ansikt eller halsparti. Slaget gjorde vondt, men etterlot seg ikke merker eller smerter over lengre tid. Mens slagene pågikk, hadde C kommet seg imellom og forsøkte å holde tiltaltes armer. Han fortsatte imidlertid med å sparke mot Bs ben. Et av sparkene traff Bs lår, men ikke med noen grad av styrke. Før hendelsen løste seg opp, spurte tiltalte C og B om de visste hvem B-gjengen var, og han antydte videre mer dramatiske konsekvenser hvis noe skulle skje igjen."

(7) *Tiltalen post I og II a* gjelder overtredelse av straffeloven §§ 132 a og 227 første straffalternativ i idealkonkurrens. Domfelte visste at han var anmeldt for legemsfornærmelse da han 13. oktober 2011 møtte B tilfeldig på en bussholdeplass. B bekreftet på forespørsel at han var den personen A tidligere hadde vært i klammeri med. Lagmannsretten uttaler følgende om det som deretter skjedde:

"Tiltalte bad da B om å trekke anmeldelsen tilbake, hvilket B nektet. Tiltalte uttalte da at B ikke visste hvem han kjøddet med, at han hvis B ikke trakk anmeldelsen skulle komme hjem til familien hans, og at han skulle oppsøke B på skolen og banke ham."

(8) A er under tiltalen *post II b og III b* domfelt for trusler og legemsfornærmelse mot D, som er en kamerat av B. D og A møttes på T-banen 10. november 2011. I lagmannsrettens dom beskrives det videre hendelsesforløpet slik:

"Tiltalte gikk bort til D og stilte seg i ca. 1 meters avstand fra ham. Tiltalte sa at han visste om Ds vennskap med B og ønsket Bs telefonnummer. Dette nektet D å oppgi, hvorpå tiltalte ble meget sint og blant annet kalte D en pikk. Han truet videre D med å banke ham hvis han ikke oppgav nummeret. Han tilføyde videre at 'Du vet ikke hvem jeg er'. Tiltalte trakk seg deretter tilbake til midtgangen, men returnerte, stilte seg igjen i ca. 1 meters avstand til D og spyttet ham i ansiktet. Spyttet traff D på hans høyre kinn, og måtte tørkes av."

(9) Hovedspørsmålet i saken er om tidsforløpet og domfeltes alder bør føre til at det utmåles samfunnsstraff. Før jeg går nærmere inn på dette, ser jeg på hvilket straffenivå som i utgangspunktet er riktig for de enkelte forholdene.

(10) Overtredelsen av straffeloven § 132 a veier klart tyngst ved straffutmålingen. Allmennpreventive hensyn tilsier ubetinget fengsel ved overtredelse av bestemmelsen, selv i det nedre sjikt av anvendelsesområdet, jf. Rt 2011 side 1022 avsnitt 13. Førstvoterende fremhever her "[d]en betydelige samfunnsinteresse som ligger i at blant

annet den som forklarer seg som vitne i straffesak ikke utsettes for rettsstridige handlinger...".

- (11) Ved vurderingen av straffenivået må det i en viss utstrekning ses hen til arten og alvorligheten av primærforbrytelsen. I Rt. 2010 side 1165 avsnitt 18 uttaler førstvoterende under henvisning til Rt. 2002 side 846 og Rt. 2007 side 1601:

"..., og jeg er enig i at det i noen utstrekning må ha betydning for straffutmålingen at det er en særlig sterk samfunnsinteresse i å få oppklart de mer alvorlige forbrytelser."

- (12) Grovheten i truslene vil naturlig ha stor vekt ved vurderingen, noe som illustreres av Rt. 2003 side 871. Det har også betydning om tiltalte hadde tid til ettertanke, om truslene er fremsatt med overlegg, eller om overtredelsen må anses som en impulshandling, se blant annet Rt. 2003 side 1163 avsnitt 15 og Rt. 2011 side 1022 avsnitt 14 og 17.
- (13) Det foreligger etter hvert en ganske rikholdig praksis om straffutmåling ved overtredelse av straffeloven § 132 a. Jeg legger til grunn at det har skjedd en viss skjerping av straffenivået i lys av den alminnelige utviklingen med strengere straffer overfor alvorlig voldskriminalitet, se Rt. 2010 side 1165 avsnitt 9. Ved vurdering av nivået har jeg derfor først og fremst sett hen til nyere praksis. Her peker nettopp Rt. 2010 side 1165 seg ut, der fem måneders fengsel ble ansett som et riktig utgangspunkt, jf. avsnitt 19.
- (14) I foreliggende sak har A hatt tid til ettertanke før truslene mot B ble fremsatt. Truslene kan likevel ikke sies å være fremsatt med overlegg, idet møtet mellom A og B var tilfeldig. Etter mitt syn er truslene ikke av alvorligste karakter, selv om de også omfattet Bs familie. A hadde imidlertid tidligere overfor B vist at han kunne ty til vold. Ved den anledningen henviste han dessuten til "B-gjengen", og dette bidrar til å gjøre truslene mer skremmende enn en isolert vurdering skulle tilsi. Primærforbrytelsen – legemsfornærmelsen mot B – er ikke spesielt alvorlig. Lagmannsrettens utgangspunkt er ubetinget fengsel i fem måneder, og jeg finner at dette i hvert fall ikke ligger mye for høyt. Overtredelsen av straffeloven § 227 ved de samme truslene mot B, jf. tiltalen post II a, kan ikke føre til noe vesentlig tillegg.
- (15) Jeg går så over til truslene mot D omhandlet i tiltalen post II b, jf. straffeloven § 227 første straffalternativ. Som jeg har nevnt, er A domfelt for å ha truet med å banke D, og for å ha tilføyd: "Du vet ikke hvem jeg er". Høyesterett har i Rt. 2008 side 401 avsnitt 11 uttalt at "15 til 30 dager fengsel er et utgangspunkt ved alvorlige trusler". I den aktuelle saken ble straffen fastsatt til 15 dagers fengsel for trusler som var mer alvorlige enn i vårt tilfelle, men som var fremsatt impulsivt. Jeg finner at utgangspunktet ikke kan ligge høyere i foreliggende sak.
- (16) Når det så gjelder legemsfornærmelsene i tiltalen post III a og b, ville spytingen mot Ds ansikt isolert ikke medført mer enn en bot. Følgelig er det bare volden mot B som får utslagsgivende vekt i den samlede vurderingen.
- (17) Lovendringen i 2010 gir ikke grunnlag for en generell skjerping av straffen for legemsfornærmelser, jf. Prop. 97 L (2009–2010) side 34 og Rt. 2011 side 1368 avsnitt 18. Men vi har her å gjøre med uprovosert vold utøvd i det offentlige rom. Det bør gi et visst utslag ved straffutmålingen. Slag mot hodet med knyttet hånd innebærer dessuten et betydelig skadepotensial, noe som må tillegges vekt, jf. Rt. 2013 side 1628 avsnitt 15. Isolert ville dette forholdet gitt en kortere ubetinget fengselsstraff.

- (18) Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i en samlet straff på ubetinget fengsel i seks måneder for alle forholdene. Alt i alt finner jeg at dette er et noenlunde riktig nivå. Jeg legger her også vekt på at domfeltes handlinger inngår i et mønster og må ses i sammenheng. Spørsmålet er om det likevel – ut fra de spesielle omstendighetene i saken – er grunnlag for å utmåle samfunnsstraff.
- (19) Jeg ser først på betydningen av domfeltes alder. A var 19 år og to måneder gammel da han i september 2011 begikk legemsfornærmelsene mot B. Straffeloven § 18 får dermed ikke anvendelse, og alderen kan ikke alene begrunne samfunnsstraff. I Rt. 2011 side 206 avsnitt 22 uttaler førstvoterende under henvisning til Rt. 2010 side 1313 at det for overtredelser som skjer etter fylte 18 år blir "ein markert skilnad i val av reaksjon". Dette er gjentatt i Rt. 2012 side 1322 avsnitt 15.
- (20) Lav alder vil likevel være et argument i helhetsvurderingen. På dette punktet viser jeg til Ot.prp. nr. 31 (2006–2007) Om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv., som blant annet omhandler tiltak for å avvikle soningskøen. På side 54 kommenterer departementet mulige endringer i straffeloven § 28 a om å øke mulighetene for å kombinere samfunnsstraff med ubetinget fengsel. Departementet uttaler her:
- "Forslaget kan forsvares ikke bare som køtiltak, men er også i tråd med regjeringens ønske om å øke bruken av samfunnsstraff som alternativ reaksjon. Særlig overfor unge lovbrytere må samfunnsstraff brukes mer."**
- (21) Tidsforløpet må trekkes inn i vurderingen. De straffbare forholdene ligger om lag to og et halvt år tilbake i tid, uten at noen del av forsinkelsen kan bebreides domfelte. Av dette utgjør tolv og en halv måned ren liggetid. En slik saksbehandling må etter Høyesteretts praksis få stor betydning ved straffutmålingen. Jeg viser til Rt. 2007 side 626, som blant annet gjaldt ran og overtredelse av § 132 a. Samlet saksbehandlingstid var to og et halvt år, uten at noen ren liggetid er beskrevet. Høyesterett konstaterte ikke krenkelse av EMK, men utmålte likevel samfunnsstraff. Selv om det også ble tatt hensyn til domfeltes lave alder, synes tidsforløpet å ha blitt tillagt avgjørende vekt, se avsnitt 15–17. I avsnitt 15 heter det:
- "For at straffen skal virke formålstjenlig, i særdeleshet overfor unge lovbrytere, er det av betydning at den kommer raskest mulig etter forgåelsen. Og 2 ½ år er lang tid i et ungt liv som er i rask utvikling."**
- (22) Jeg bygger etter dette på at tidsforløpet kan begrunne samfunnsstraff selv ved overtredelser hvor det normalt anvendes ubetinget fengsel.
- (23) Spørsmålet er så om adgangen til å anvende samfunnsstraff bør benyttes i dette tilfellet. Her er det etter mitt syn formålstjenlig å sammenligne foreliggende sak nettopp med saksforholdet i Rt. 2007 side 626. 2007-avgjørelsen gjaldt samlet sett mer alvorlige forhold, idet det som nevnt også var tale om et ran. Dermed omfattet domfellelsen to overtredelser hvor det i utgangspunktet ikke brukes samfunnsstraff. De to sakene var omtrent like gamle på tidspunktet for pådømmelse, mens det i vår sak i tillegg er konstatert ren liggetid. Gjerningsmannen var imidlertid om lag åtte måneder yngre i 2007-avgjørelsen enn i vårt tilfelle. Avgjørelsen i Rt. 2007 side 626 er likevel et argument for å idømme A samfunnsstraff.

- (24) Lagmannsrettens mindretall stemte i vår sak for samfunnsstraff i kombinasjon med ubetinget fengsel i 30 dager. De tungtveiende allmennpreventive hensynene kunne tilsi at alvoret i saken ble markert ved en slik løsning. Riktignok har denne kombinasjonen først og fremst blitt benyttet når ett av de straffbare forholdene må føre til en kortere ubetinget fengselsstraff, som ved promillekjøring. Til illustrasjon viser jeg til Rt. 2008 side 1737. Jeg kan imidlertid ikke se at en slik kombinasjonsstraff bør være forbeholdt slike tilfeller.
- (25) Ut fra sammenligningen med Rt. 2007 side 626 har jeg likevel kommet til at det bør utmåles ren samfunnsstraff i denne saken. Riktignok foreligger ingen rehabiliteringssituasjon som kan begrunne en slik reaksjon. Tidsforløpet må imidlertid veie tungt ved straffutmåling for en så vidt ung lovbrøyer.
- (26) Jeg finner at straffen bør settes til 120 timer samfunnsstraff, subsidiært fengsel i 120 dager. Selv om utgangspunktet for straffen som nevnt er fengsel i om lag seks måneder, må tidsforløpet også få betydning for lengden av den subsidiære fengselsstraffen, jf. Rt. 2009 side 294 avsnitt 24 om det tilsvarende spørsmålet ved rehabilitering. I dette tilfellet antar jeg at det er aktuelt at domfelte gjennomgår et program, for eksempel sinnemestringskurs. Dette kan erfaringsmessig være tidkrevende, og gjennomføringstiden settes derfor til seks måneder.
- (27) I tingrettens domsslutning er henvisningen til straffeloven § 132 a noe upresis. Jeg formulerer derfor nytt punkt 1 i domsslutningen.
- (28) Jeg stemmer for denne

D O M :

I tingrettens dom skal punkt 1 lyde:

A, født 00.00.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 132 a første ledd bokstav a jf. andre ledd jf. fjerde ledd første straffalternativ, straffeloven § 227 første straffalternativ og straffeloven § 228 første ledd, jf. straffeloven § 62 første ledd og § 63 andre ledd, til samfunnsstraff i 120 – etthundreogtjue – timer, med en gjennomføringstid på 6 – seks – måneder og med en subsidiær fengselsstraff på 120 – etthundreogtjue – dager.

- (29) Dommer **Kallerud:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (30) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (31) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (32) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (33) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I tingrettens dom skal punkt 1 lyde:

A, født 00.00.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 132 a første ledd bokstav a jf. andre ledd jf. fjerde ledd første straffalternativ, straffeloven § 227 første straffalternativ og straffeloven § 228 første ledd, jf. straffeloven § 62 første ledd og § 63 andre ledd, til samfunnsstraff i 120 – etthundreogtjue – timer, med en gjennomføringstid på 6 – seks – måneder og med en subsidiær fengselsstraff på 120 – etthundreogtjue – dager.

Riktig utskrift bekreftes: